

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

bakalářská práce

Ponoření do ducha a ohně
Exegeze Mt 3:1-12

Jan Perner

Katedra Nového zákona
Vedoucí práce: Doc. Jiří Mrázek, Th.D.
Studijní program: Teologie
Studijní obor: Evangelická teologie

Praha 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Ponoření do ducha a ohně, napsal samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Nové Pace dne 30. 6. 2013

Jan Perner

Bibliografická citace

Ponoření do Ducha a od ohně [rukopis] : Exegeze Mt 3:1-12 : bakalářská práce / Jan Perner ; vedoucí práce: Doc. Jiří Mrázek, Th.D. -- Univerzita Karlova Praha, 2013. -- 40 s.

Anotace

Cílem práce je pokusit se navrhnout srozumitelnější překlad a porozumění perikopy Mt 3:1-12, zvláště pak druhé polovině jedenáctého verše, který je určitým vrcholem celé perikopy. Jedná se o vystoupení Jana Křtitele na poušti. Vrcholem Janovy řeči je vylíčení přicházejícího mesiáše. Mesiášova charakteristika uvozená slovy „ten, který...“ přináší určité problémy porozumění, převším z hlediska iniciačního. Práce se je snaží najít analyticky popsat a navrhnout řešení.

Kromě důkladné exegeze vytyčeného oddílu se je v práci zahrnut i novozákonní pohled na křest obecně, křest Duchem, křest ohněm včetně popsání některých směrů a názorových pohledů.

Práce hledá východiska v sekundární literatuře, jako jsou současné komentáře a biblické slovníky, dále srovnává další biblická místa s touto tematikou a v neposlední řadě s vlastním porozuměním textu.

V závěru práce je kromě shrnutí celé problematiky i určitá aplikace pro dnešní církve, vhodná nejen pro nedělní kázání, ale i pro pastorační v osobním duchovním růstu.

Klíčová slova

Křest Duchem, Křest ohněm, ponoření do Ducha, ponoření do ohně

Summary

The purpose of the thesis is to try to suggest an understandable translation of the text of Matthew 4:1-12 focusing on the second half of the eleventh verse which is the top of the whole part. It deals with the appearance of John the Baptist in the desert. The most important part of his speech is the description of coming Messiah. The character of Messiah described by words "that one, who..." brings some problems in understanding, especially the function of initiation. The work tries to describe it analytically and find a solution.

Except for exegesis of this text, there is the view of new testament on baptism in general, the baptism in Holy Spirit, and baptism by fire including the description of some ways and opinions.

The thesis looks for resources in modern commentaries and biblical lexicons, and also it compares other passages from bible with this topic, and last but not least, there is given my own view of understanding the text. In the last part there is a summary of the whole topic and some application for the church of today. It is possible to use it for Sunday service or for pastoral care in personal spiritual growth.

Keywords

Baptism in Holy Spirit, Baptism in Fire, Immersion into Holy Spirit, Immersion into fire.

Poděkování

Moje poděkování patří nejprve a především Pánu Ježíši Kristu, kterému jsem vydal svůj život. On mne vykoupil a ospravedlnil. Tím, že mne ponořil do svého Ducha, mne uschovil ke svým záměrům i k tomu napsat tuto práci.

Jemu vděčný, že mi do cesty poslal další lidi. Děkuji za Petra Krásného, Th. M., za jeho podněty k tématu, které zpracovávám a za Doc. Jiřího Mrázka Th.D. za vedení při psaní práce.

Obsah

1	Úvod	1
1.1	Kontext	2
1.2	Charakteristika textu	2
2	Text	3
2.1	Vlastní překlad	3
2.2	Různočtení	5
3	Struktura oddílu	6
3.1	Klíčové struktury	8
3.2	Seznamy	8
3.3	Shrnutí	17
4	Diachronní otázky	18
4.1	Literárně kritická analýza	18
4.2	Analýza z hlediska forem a tradic	20
4.3	Shrnutí	20
5	Postupný výklad	21
5.1	První část	21
5.2	Druhá část	25
5.3	Malá aplikace pro dnešní církev	29
6	Téma: Křest Duchem svatým	31
6.1	Křest: Obecná charakteristika	31
6.2	Historické porozumění křtu	31
6.3	Křest v Novém zákoně	33
6.4	Křest Duchem svatým – různé pohledy	35
6.5	Výskyt spojení „Křest Duchem“ na dalších místech NZ	37
6.6	Křest ohněm	39
6.7	Shrnutí kapitoly	39
7	Závěr	40
8	Seznam použité literatury	41

1 Úvod

Téma, které jsem si vybral ke zpracování vychází z exegeze příběhu Jana Křtitele. Jan Křtitel je osobou na přelomu starého a nového a to nejenom díky knihám Starého a Nového zákona, tak jak je známe v dnešní podobě. Mám za to, že tak jak je popsán autorem Matoušova evangelia, zosobňuje konec starých tradic a náboženského myšlení a přitom vyhlíží a snaží se nastínit to nové, které přichází velice záhy. V Matoušově příběhu je to prakticky ihned, po dokončení Janovy poslední věty.

Text je zajímavý také tím, jak vykresluje přicházejícího Ježíše. Matoušovský Jan Křtitel se nezaměřuje na Ježíšovu vykupitelskou úlohu, ale představuje Ježíše jako někoho, jehož úloha má další perspektivy. Role soudce, která je v jednotlivých podobenstvích nastíněna, je doplněna o roli toho, který své následovníky uchvátí a povede v každodenním životě.

Právě charakteristika přicházejícího a její správné porozumění mne vedla k zamyšlení nad vhodným překladem některých klíčových pojmů. Hlavním problémem je porozumění slovního spojení „křest Duchem svatým a ohněm“

Význam slov nemusí určovat jen jejich etymologie ale i jejich kontext. Pro tento konkrétní příklad proto práce hledá alternativní řešení v termínu oproštěném od určitého náboženského nánosu, termínu ponoření.

Práce si neklade za cíl navrhnout překládat tímto terminem všechny výskyty slova křtít, věnuje se čistě tomuto spojení. Stejně tak není cílem zpochybnění působení Ducha svatého.

Metodou práce je důkladná exegeze perikopy Mt 3: 1-12 zaměřená na zmíněné téma a pro určité dokreslení problematiky je připojen stručný pohled na téma Křtu v Duchu svatém.

1.1 Kontext

Na začátku příběhu je zřejmé, že od posledních zmíněných událostí uběhla nějaká doba. Především perikopa se týká Ježíšova dětství, konkrétně jeho pobyt v zahraničí. Teprve v závěru předcházející perikopy je zmíněn návrat Ježíšovy rodiny zpět do Nazareta.

Samotná perikopa by se snad dala charakterizovat jako „úvod do situace před Ježíšovým křtem“. Ten následuje prakticky vzápětí, tedy hned po dokončení Janovy řeči. Přesto lze literárně jasně poznat, že se jedná o dvě části. Obě části, jak zpracovávaná perikopa, tak křest Ježíšův začínající třináctým veršem, začínají slovesem παραγίνεται , které obě části uvozuje.

I v širším kontextu celé knihy patří příběh Jana Křtitele do úvodní části. Teprve Ježíšovým křtem začíná jeho působení a příběh Ježíše Krista nabírá obrátky.

Perikopa popisuje působení Jana Křtitele a zaznamenává jeho hlavní myšlenky. Hlavními jazykovými prostředky je proto přímá řeč. Jan promlouvá k nejprve k zástupům, potom se zaměřuje na farizeje a saduceje. Z následující perikopy je patrné, že se jeho řeč bude dále konkretizovat k Ježíši.

Jan ve své řeči cituje Starozákonní proroctví, dále používá některá obecně známá podobenství, která však vykládá novým způsobem. Kromě podobenství Jan používá i přirovnání.

1.2 Charakteristika textu

Je otázkou, zda Janovo kázání nazvat kázáním křestním. Zdá se, že pro čtenáře neznalého následujících událostí je Ježíšův příchod překvapivým. Přesto se domnívám, že jako kázání, které by v současnosti takovýto křest předcházelo, by mohlo splňovat obdobné požadavky.

2 Text

2.1 Vlastní překlad

1	Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστής
	V těch dnech pak vystoupil Jan Křtitel
	κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας
	(který) kázal na Judské poušti
2	[καὶ] λέγων· μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
	A říkal: „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo nebeské království“
3	οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ῥηθεὶς διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος
	To je ten, o kterém bylo skrze proroka Izaiáše řečeno:
	φωνῇ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
	„Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Pánovi, narovnejte mu cesty“
4	αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου
	Jan měl oděv z velbloudí srsti
	καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ,
	a pás z kůže kolem boků
	ἢ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον.
	a jeho potravou byly kobylky a luční med.
5	Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου,
	Tehdy k němu vycházel Jeruzalém a celá Judea a celé okolí Jordánu
6	καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῳ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

	Dávali se křtít v řece Jordánu, (a zároveň) vyznávali hříchy
7	<p>ιδῶν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ</p> <p>Když uviděl, jak mnozí farizeové a saduceové přicházejí k jeho křtu</p> <p>εἶπεν αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν,</p> <p>řekl jim: „Plemeno zmijí“</p> <p>τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;</p> <p>Kdo vám ukázal jak utéct před nastávajícím hněvem, který přijde</p>
8	<p>ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας</p> <p>nechte ovoce, které odpovídá (vašemu) pokání</p>
9	<p>καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ.</p> <p>a nemyslete si, že o sobě (můžete) říct (náš) otec je Abraham,</p> <p>λέγω γὰρ ὑμῖν</p> <p>vždyť vám totiž říkám</p> <p>ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.</p> <p>že Bůh může z těchto kamenů vzbudit děti Abrahamovi</p>
10	<p>ἤδη δὲ ἡ ἀξίγη πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κεῖται·</p> <p>Už je sekera ke kořenům stromů položena</p> <p>πάν οὖν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.</p> <p>Každý strom, který nenese dobré ovoce, bude poražen, a hozen do ohně.</p>
11	<p>Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν,</p> <p>Já však vás sice křtím ve vodě pokání</p> <p>ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἔστιν,</p> <p>Ten, který za mnou přichází, je silnější</p> <p>οὐ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι·</p>

	Nejsem hoden ani nést sandály
	αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί·
	On vás ponoří do Duchu svatého, a ohně
12	οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ
	Lopata je v jeho rukou a vyčistí (svůj) mlat
	καὶ συνάξει τὸν σίτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην,
	a shromáždí svojí pšenici do sýpky
	τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.
	Ale plevel spálí ohněm neuhasitelným

2.2 Různočtení

V12 αποθηκην αουτου (svůj mlat)

Uvádí některé manuskripty (Sinaiticus, Ephraemi Rescriptus, Moscow, St. Gall a další)

3 Struktura oddílu

Jan a jeho působení	Úvod Janova výzva	V těch dnech pak přišel Jan Křtitel (který) kázal na Judské poušti A říkal: „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo nebeské království“
	Proroctví	To je ten, o kterém bylo skrze proroka Izaiáše řečeno: „Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Pánovi, narovnejte mu cesty“
	Janův vzhled	Jan měl oděv z velbloudí srsti a pás z kůže kolem boků a jeho potravou byly kobylky a lesní med.
	Jan a zástupy	Tedy k němu přicházel Jeruzalém a celá Judea a celé okolí Jordánu Dávali se křtít v řece Jordánu, (a zároveň) vyznávali hříchy
Jan a Saduceové a farizeové	Úvod	Když uviděl, jak mnozí farizeové a saduceové přicházejí k jeho křtu
	Janova řeč	řekl jim: „Zplozenci zmijí! Kdo vám ukázal jak utéct před hněvem, který přijde předved'ťe ovoce, které svědčí o (vašem) pokání
	Falešné ospravedlnění	a nemyslete si, že o sobě můžete říct (naš) otec je Abraham, neboť vám říkám že Bůh může z těchto kamenů vzbudit děti Abrahamovi
	Podobenství o stromu a sekeře	Už je sekera ke kořenům stromů přiložena Každý strom, který nenese dobré ovoce je (již nyní) poražen, a hozen do ohně.
	Janův křest II	Já však vás křtím ve vodě pokání
	Slova o přicházejícím	Ten, který za mnou přichází, je silnější Nejsem hoden ani nést sandály
	Podobenství o ponoření	On vás ponoří do Ducha svatého, a ohně
	Podobenství o Lopatě a mlatu	Lopata je v jeho rukou a vyčistí (svůj) mlat a shromáždí svojí pšenici do sýpky ale plevel spálí ohněm neuhasitelným“

Perikopa se skládá ze dvou částí. Centrem první části je Janova výzva k pokání, která se opírá o Izaiášovo prorocství. Teologicky je důležité spojení „na poušti“ jakožto místo Janova působení a zvěsti, kterou předával.

Druhá část navazuje na volání k připravenosti na blížící se království nebeského. Opět se objevuje motiv pokání, který se dále rozvíjí. Abrahamovský původ pozbývá smyslu, naopak je vyžadováno nesení ovoce. Jsou zde použity dvě odlišné metafory soudu. Právě mezi těmito dvěma metaforami se nachází nejdůležitější zpráva této perikopy o přicházejícím mesiáši, a dále Duchu svatém a ohni, který je zde zmíněn jako určitá charakteristika přicházejícího.

Perikopa je svojí povahou historický narativ, jehož charakteristika je zřejmější než v předcházejících částech. Nesetkáváme se zde proto s ničím mimořádným co by vzbuzovalo otázky nad historicitou, což ovšem nepopírá pozoruhodnost Janovy zvěsti.¹

¹ HAGNER, Donald Alfred. *Word biblical commentary*. Waco, Texas: Word Books, 1993, lxxvii, 407 s. ISBN 0-8499-0232-0.

3.1 Klíčové struktury

3.1.1 Paralelismy

1. Připravit cestu – narovnat cestu
2. Ponoření (Janův křest x ponoření do Ducha nebo do ohně)

3.1.2 Protiklady

1. Vnější Křest x Ovoce svědčící o pokání
2. Genetičtí potomci Abrahamovi x kamení
3. Zplozenci Abrahama x zplozenci zmijí
4. Janovo ponoření do vody x Ježíšovo ponoření do Ducha a ohně
5. Pšenice x plevel

3.1.3 Opakování

Oheň (strom, ponoření, plevel)

Křest (Křtitel, křtít, ponořit)

Pokání

3.1.4 Pointa:

Ten, který přichází, vás ponoří do ducha nebo do ohně.

- Obsahují ji prakticky všechny čtyři evangelia
- Informace ohraničená dvěma podobenstvími

3.1.5 Uzlové body

1. Když uviděl, jak mnozí farizeové a saduceové přicházejí k jeho křtu
2. Ten, který přichází za mnou...

3.2 Seznamy

3.2.1 Postavy a jejich role

V tomto příběhu se vyskytují tři druhy postav, některým z nich dále věnuji další pozornost. Hlavní postavou příběhu je Jan Křtitel, dalšími postavami

jsou ti, kteří k němu přicházejí (obecně), určitou podmnožinou jsou pak skupina farizeů a saduceů, poslední osobou, která sice v příběhu nejedná, zato Jan o ní mluví, je ten Přicházející.

Jan Křtítel:

Narodil se asi v roce 7 př. Kr. knězi Zachariášovi a Alžbětě. Pocházel tedy z kněžského rodu. Od svého mládí zachovával nazírské předpisy. Jakmile dospěl, odešel na Judskou poušť, kde přijal své prorocké povolání.²

Nejistá, ale jistě zajímavá hypotéza je Janovo napojení na Kumránské společenství.³ Esejci tvořili asketické bratrstvo, kam byli přijímáni pouze ti, kteří zachovávali přísné předpisy řádu. Tato společnost proklamovala rovnost a bratrství. Velký důraz je kladen na obřadné očišťování, společná jídla, ale i na společnou modlitbu při východu a západu slunce a při jiných příležitostech.⁴ Jan s Esejci sdílel nejen jejich zvýšené eschatologické očekávání, ale i praktikování rituální očisty, která mohla být původem Janova křtu.⁵

Odlíšná hypotéza, vysvětlující původ křtu, naznačuje spojení s židovským proselytismem.⁶ Proselyta, tedy usazený cizinec, který se rozhodne dobrovolně dodržovat Tóru a micvot (náboženské předpisy), musí se podrobit obřízce a ponořit se do mikve, tedy absolvovat rituální očištnou koupel.⁷ V době řecko-římské počet proselytů značně stoupl. Židovská morálka a monoteismus se pohanům líbily.

² NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 3. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1992, 2 v. (1399 p.). ISBN 80-900-8811-2.

³ HAGNER, Donald Alfred. *Word biblical commentary*. Waco, Texas: Word Books, 1993, lxxvii, 407 s. ISBN 0-8499-0232-0.

⁴ TASCHNER, Karel. *Dobové pozadí Nového zákona*. Praha: Oliva, 1997, 75 s. Studijní texty Evangelikálního teologického semináře v Praze. ISBN 80-859-4228-3.

⁵ HAGNER, Donald Alfred. *Word biblical commentary*. Waco, Texas: Word Books, 1993, lxxvii, 407 s. ISBN 0-8499-0232-0.

⁶ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 3. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1992, 2 v. (1399 p.). ISBN 80-900-8811-2.

⁷ NEWMAN, Ja'akov a Gavri'el SIVAN. *Judaismus od A do Z: slovník pojmů a termínů*. Vyd. 1. Překlad Markéta Zbavitelová, Dušan Zbavítel. Praha: Sefer, 1992, 285 s. Judaika, sv. 1. ISBN 80-900-8953-4.

Janova služba se neomezovala pouze na údolí Jordánu. Dle J 3: 23 křtil i v Ainion, blízko Salim. (Severovýchodně od Nábulus). Podle archeologických poznatků⁸ na místě, jež tehdy obývali Samařané. Po období služby v Samařsku se Jan vrátil zpět na území Heroda Antipy, pravděpodobně do Pereje. Zde nejspíš vzbudil Antipovo podezření, že je vůdcem masového hnutí. Navíc kritizoval vládcovo druhé manželství, za což byl uvězněn v perejské pevnosti Machairus, kde jej za několik měsíců popravili.⁹

Svým vzhledem jasně navazuje na Starozákonní proroky.

Farizeové:

Jsou představitelé ortodoxní linie uvnitř židovstva. Judaismus, který se uplatňoval v dalších stoletích, byl ve své podstatě farizeismem.

Jako strana uvnitř židovstva se začínají formulovat na začátku makabejského povstání. Vzešli pravděpodobně z chasidů, kteří vyžadovali přísné dodržování zákona. Od prvního století př. Kr. jsou již považováni za nejváženější, nábožensky nejvlivnější a vedoucí skupinou židovstva. Z jejich dílny pochází Talmud i mnoho další rabínské literatury.

Jejich zbožnost má základ v myšlence bezpodmínečné a svrchované vlády Boží nad člověkem. Cílem zbožnosti je tedy naplnit zákon. Věřili, že si plněním zákona získávají zásluhy, které budou Bohem spravedlivě odměněny. Pojem odplaty je ovšem postupně spiritualizován a mluví se spíše o odplatě v budoucnu.

Usilují podrobit celý život národa Tóře. Aby Tóra mohla sloužit těmto nárokům, potřebovala základní doplnění i přizpůsobení novým poměrům. Této

⁸ ALBRIGHT, William Foxwell. History archeology and christian humanism. 1. ed. New York: McGraw-Hill, c1964, IX, 342 s.

⁹ *Nový biblický slovník*. Editor J Douglas. Překlad Alena Koželuhová. Praha: Návrat domů, 1996, xvii, 1243 s. ISBN 80-854-9565-1.

úlohy se ujali vykladači zákona – Zákoníci. Ti ustanovili pravidla správného chování v jednotlivých konkrétních příkladech. Tak vzniká tzv. ústní tradice – Halacha. Všechny předpisy v ní mají stejnou důležitost, ať se jedná o zásadní či triviální věci.

Kasuistická etika je velkou slabinou farizejské zbožnosti. Farizeové se domnívali, že Boží vůli mohou plně a přesně vyjádřit ve svých ustanoveních. Dochází tím k zúženému Božího nároku na člověka a tím i upadnutí do tuhého formalismu. Není dán prostor pro svědomí ani lidskou zodpovědnost. Rovněž zde chybí hlubší pochopení podstaty a působnosti hříchu v lidském životě. Zdůrazňováním vlastních zásluh se hřích zlehčuje. Izrael má také podíl svým původem na zásluhách otců. Zásluha je vlastně jakýsi druh kapitálu, který roste v nebi.

Farizeové pevně věří ve vzkříšení z mrtvých a Boží soud, při němž bude všem odplaceno podle jejich skutků. Očekávali příchod Mesiáše a zřízení jeho království. Království tohoto světa je totiž v protikladu ke království Božímu. Mesiáš, kterého Bůh sešle, zřídí Boží království na zemi. Zélóti, kteří též vyšli z farizeů, se snažili politickými akcemi napomoci Bohu při splnění jeho slibu. Farizeové však politickou angažovanost odmítají.

Na půdě Nového zákona dochází k závažnému střetu s tímto směrem. Pojem farizeus se zde objevuje dvacet osmkrát. Přes mnohé negativní rysy farizejské zbožnosti je patrné, že Ježíš věděl o vážnosti, s níž farizeové usilovali o poslušnost Boží vůle. Ví o jejich horlivosti v modlitbách, konání pravidelného postu a ochotě i obětí při odevzdání desátek.¹⁰

¹⁰ TASCHNER, Karel. *Dobové pozadí Nového zákona*. Praha: Oliva, 1997, 75 s. Studijní texty Evangelikálního teologického semináře v Praze. ISBN 80-859-4228-3.

Saduceové:

Jméno této strany bývá odvozováno od Sádoka, velekněze z doby Davida a Šalamouna (2S 8:17) Dle Ezechiele jsou jeho potomci pravými kněžími (Ez 44:15)

Saduceové uznávali pouze závažnost Pentateuchu. O čem Pentateuch nemluví, je ponecháno volnému uvážení. Spisů ani Proroků si Saduceové moc nevážili. Farizejskou Halachu odmítali.

V jejich zbožnosti se slučují velice konzervativní i liberální prvky. Silně podléhali vlivu Helenistické kultury. Popírali Boží prozřetelnost. Podle jejich představ Bůh ani nezasahuje do dějin, ani se nestará o jednotlivého člověka. Proto také neočekávali příchod Mesiáše.

Zdůrazňovali jen pozemskou existenci člověka. Každý je již zde na zemi potrestán za to, co vykonal zlého. Víru ve vzkříšení z mrtvých popírali, protože to nelze dokázat z Tóry. Jedná se tedy o směr, který sice teoreticky nepopírá Boží existenci, ale směřuje k praktickému ateismu.

Přestoupení psaného zákona posuzovali ještě přísněji než farizeové, ale chyběla jim mravní odpovědnost a ochota plnit Boží vůli ve všedních dnech. Většina obyvatel k nim zaujímala kritický postoj a příliš si jich nevážila. Farizeové je považovali za Epikurejce, čímž naznačovali jejich mravní laxnost a volnomyšlenkářství.

V evangeliích vystupují Saduceové samostatně pouze v Mk 12, kde chtějí Ježíše zaplést do sporu o vzkříšení. Na jiných místech Nového zákona je o nich pouze letmá zmínka jako o představitelích vládnoucí kněžské třídy.¹¹

¹¹ TASCHNER, Karel. *Dobové pozadí Nového zákona*. Praha: Oliva, 1997, 75 s. Studijní texty Evangelikálního teologického semináře v Praze. ISBN 80-859-4228-3.

3.2.2 Témata, obrazy, motivy

Izaiášovo proroctví

Jan cituje část proroctví zaznamenané v Izaiášovi 40 kapitole. Neznámý hlasatel z Izaiáše tak dostává konkrétní podobu v Janu Křtiteli.

Judští zajatci vídali, jak Babyloňané okázale připravují a zdobí cesty a silnice, kudy se odebíralo procesí bohů při slavnostech, nebo vojsko při triumfálním průvodu, při kterém Babylonská říše demonstrovalo slávu a moc. Nyní cesta, o které je mluveno, bude oslavou moci Hospodinovi. Povede pouští, místem bez vody a oblastí démonů, aby se prokázalo, že ani tato místa nejsou vyňata z Božího panství.

Všechny zábrany a překážky budou odstraněny. Hory a pahrbky byly místy různé modloslužby, stejně jako údolí a rokle byly bydlištěm dravé zvěře nebo loupežníků. Odstraněním bude překonáno vše, co mohlo zastírat pohled na spásné dílo Hospodinovo a na jeho jedinečnost.¹²

Matouš chápe Janova Přicházejícího, který naplňuje tohoto starozákonního proroctví.

Plemeno zmijí

V Bibli je pokládán had za princip zla, za ducha urputnosti a neposlušnosti, obdobně jako v mnohých dalších mytologiích a kultech středního východu.¹³

S největší pravděpodobností se zmínka v Mt týká druhu Zmije Palestinské (*Vipera Palestinae*) žijící téměř ve všech oblastech země kromě

¹² BIČ, Miloš. *Izajáš, Starý Zákon: Překlad s výkladem*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1982.

¹³ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 3. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1992, 2 v. (1399 p.). ISBN 80-900-8811-2.

pouště. Typické pro tento druh je i to, že žijí ve skupinách, což by odpovídalo tendenci Farizeů i Saduceů.¹⁴

Kromě Jana Křtitele toto přirovnání se stejným významem používá i Ježíš v Mt 12:34 nebo Mt 23:33

Ovoce

Nesení ovoce je jeden z klíčových motivů Matoušova evangelia. V přeneseném slova smyslu se mluví o ovoci jako o výsledku, výtěžku, zisku. Pro Matouše, který během celého evangelia svojí myšlenku rozkrývá, je však nesení pravého ovoce pokání především v odpuštění.

Obraz používali i Starozákonní proroci např Amos mluví o ovoci spravedlnosti (Am 6:12) nebo Ozeáš (10:13) či Jeremiáš (17:10) jako o následku našeho jednání.¹⁵

Nový zákon tuto symboliku dále rozvíjí. Obraz několikrát používá v Evangeliih Pán Ježíš. Apoštol Pavel mluví o ovoci Ducha, jímž je radost, pokoj, tichost, dobrotivost, dobrota, věrnost, krotkost, střídmost, spravedlnost a pravda.

Potomstvo Abrahama

Abraham je pro Izraelce vzorem Božího muže. I Starý zákon se Abrahama často dovolává. Mluví o jeho vyvolení i poslušnosti. Je nazván Božím přítelem, služebníkem, milovníkem i prorokem.

Úcta k Abrahamovi v předježíšovské době velmi vzrostla. Byl považován za národního náboženského hrdinu, kolem něhož se soustředila hromada legend. Je prohlašován za prvního proselytu a misionáře. Zachovával celý zákon, ačkoliv v jeho době ještě nebyl napsán.

¹⁴ *Nový biblický slovník*. Editor J Douglas. Překlad Alena Koželuhová. Praha: Návrat domů, 1996, xvii, 1243 s. ISBN 80-854-9565-1.

¹⁵ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 3. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1992, 2 v. (1399 p.). ISBN 80-900-8811-2

Byla vyzdvihována jeho naprostá důvěra v Boha, kterou osvědčil v desítkách pokušení, jež mu byla přiřčena jako záslužný skutek.

Samotné téma by mohlo být otázka vyvolení, které s Abrahamem úzce souvisí a na které se židé odvolávají.

Spor o Abrahamovské otcovství přesahuje dále mezi křesťany a židy v období ranné církve, což je patrné např. u apoštola Pavla.

Strom a kořeny

Stromy ve starověku často označovaly posvátná místa. V Palestině to souviselo také s tím, že tato země nebyla bohatá na lesy a význačné stromy na sebe poutaly pozornost. Ve starém zákoně tuto tematiku nacházíme v souvislosti s Abrahamem, Saulem nebo Davidem.

Úcta ke stromům je patrná i z některých předpisů. Strom nesmí být přirezáván ani roubován po tři roky od zasazení, aby mohl dospět. Ovoce čtvrtého roku patřilo Hospodinu a teprve pátého roku smělo být zužitkováno majitelem. (Lv 19: 23 – 25) Také při obléhání nepřátelského města nesměly být poráženy stromy.¹⁶

Bible používá mnoho obrazů využívajících tematiky stromu. Nejznámější je nejspíš Izaiášovo podobenství o poraženém stromu a výhonku. Na tento obraz patrně i Jan navazuje, když sekerou přetíná samotné kořeny. Tím ruší možnost jakéhokoliv výhonku, stejně tak ale i roubování, o kterém později mluví apoštol Pavel.

¹⁶ tamtéž

Lopata a mlat

Mlat sloužil k ručnímu výmlatu obilí cepem. Podlaha mlátu se zhotovovala z mokré hlíny o tloušťce 20 až 30 cm. Do hlíny se dodávaly příměsi řezanky, pazdeří, někde i volské krve.

Pšenice tvořila důležitou část stravy Izraelců. Jelikož patřila k základním potravinám, stala se symbolem Boží dobroty a péče (Ž 81, 16), používala se k obětem v chrámě.

Plevy označují bezcenné slupky a zlomenou slámu, kterou většinou odnáší vítr při provívání obilí. V některých biblických textech se tento výraz používá obrazně v souvislosti s povrchním nebo falešným učením a nevyhnutelným osudem těch, kdo páchají zlo.¹⁷

Ponoření

Vzhledem k tomu, že Janovo obrazné přirovnání o ponoření považuji za klíčový text celé perikopy, předsunul jsem nejprve podobenství o lopatě a mlátu. Zajímavé je právě jeho umístění mezi dvě podobenství, i když literárně se zřejmě jedná o mírně jiný druh tohoto žánru.

Původní význam řecké slovo βαπτίζω, který je oproštěn ode všech rituálních a kultických významů, je zcela nenáboženský: „ponořit“. Obraz ponoření, je blízký některým jiným biblickým přirovnáním, například naplnění nebo uchvácení.

Obdobně i obecná čeština používá obrat „ponořit se“ např. do nějaké problematiky. Synonymem by mohlo být například zabrat se, zahloubat se ale i oddat se či být oddán.

¹⁷ *Nový biblický slovník*. Editor J Douglas. Překlad Alena Koželuhová. Praha: Návrat domů, 1996, xvii, 1243 s. ISBN 80-854-9565-1.

Obraz je zde použit ve dvou případech. První překládám jako ponoření do Ducha svatého. Rozumím tomuto obrazu ve stejném smyslu jako slova apoštola Pavla být plný Ducha svatého, žít z Ducha.

Obrazu ponoření do ohně, lze nejlépe porozumět v kontextu celého oddílu. Oheň je v této perikopě zmíněn celkem třikrát, pokaždé se symbolickým významem. V podobenství o stromu a kořenech je oheň symbolem soudu, stejně tak jako v podobenství o lopatě a mlatu. Domnívám se tedy, že logicky i v obrazu ponoření, se jedná o oheň soudný. Ponoření do ohně tedy chápu jako odsouzení, možná zatracení.

3.3 Shrnutí

Z výše popsané analýzy je patrné že vrcholem celé perikopy je Janův popis přicházejícího Ježíše. Samotná Kristova charakteristika vrcholí v druhé polovině jedenáctého verše. Klíčové podobenství o ponoření je tedy druhé ze tří podobenství, v jejich jakémsi středu. Navazuje také na Janovo vymezení Já vás...On vás...

Pro navrhovaný způsob překladu hovoří především literární analýza, určující ponoření do Ducha a ohně jako jednu z metafor, na důležitost textu však upozorňuje již strukturální analýza.

4 Diachronní otázky

4.1 Literárně kritická analýza

4.1.1 Synopse

Matouš	Marek	Lukáš	Další texty
Za těch dnů vystoupil Jan Křtitel a kázal v Judské poušti:	4 To se stalo, když Jan Křtitel vystoupil na poušti a kázal: "Čiňte pokání a dejte se pokřtít na odpuštění hříchů."	3 I začal Jan procházet celé okolí Jordánu a kázal: "Čiňte pokání a dejte se pokřtít na odpuštění hříchů",	Malachiáš 3:1 "Hle, posílám svého posla, aby připravil přede mnou cestu. I vstoupí nenadále do svého chrámu Pán, kterého hledáte, posel smlouvy, po němž toužíte. Opravdu přijde, praví Hospodin zástupů.
2 "Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské."	2 Je psáno u proroka Izaiáše: 'Hle, já posílám posla před tvou tvář, by ti připravil cestu. 3 Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Páně, vyrovnejte mu stezky!'	4 jak je psáno v knize slov proroka Izaiáše: 'Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Páně, vyrovnejte mu stezky! 5 Každá propast bude zasypána, hory i pahorky budou srovnány; co je křivé, bude přímé, hrbolaté cesty budou rovné; 6 a každý tvor užítí spasení Boží. '	<i>Izajáš</i> 40:1 "Potěšte, potěšte můj lid," praví váš Bůh. 2 Mluvte k srdci Jeruzaléma, provolejte k němu: Čas jeho služby se naplnil, odpýkal si své provinění. Vždyť z Hospodinovy ruky přijal dvojnásobně za všechny své hříchy. 3 Hlas volajícího: "Připravte na poušti cestu Hospodinu! Vyrovnejte na pustině silnici pro našeho Boha! 4 Každé údolí ať je vyvýšeno, každá hora a pahorek sniženy. Pahorkatina ať v rovinu se změni
3 To je ten, o němž je řečeno ústy proroka Izaiáše: 'Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Páně, vyrovnejte mu stezky!'	3 Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Páně, vyrovnejte mu stezky!'	4 jak je psáno v knize slov proroka Izaiáše: 'Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Páně, vyrovnejte mu stezky! 5 Každá propast bude zasypána, hory i pahorky budou srovnány; co je křivé, bude přímé, hrbolaté cesty budou rovné; 6 a každý tvor užítí spasení Boží. '	
4 Jan měl na sobě šat z velbloudí srsti, kožený pás kolem boků a potravou mu byly kobylky a med divokých včel.	6 Jan byl oděn velbloudí srstí, měl kožený pás kolem boků a jedl kobylky a med divokých včel.		
5 Tehdy vycházel k němu celý Jeruzalém i Judsko a celé okolí Jordánu,	5 Celá judská krajina i všichni z Jeruzaléma vycházeli k němu, vyznávali své hříchy a dávali se od něho křtít v řece Jordánu.		
6 vyznávali své hříchy a dávali se od něho v řece Jordánu křtít.			
7 Ale, když spatřil, že mnoho farizeů a saduceů přichází ke křtu, řekl		Zástupům, které vycházely, aby se od něho daly pokřtít, Jan říkal: "Plemeno zmijí,	

<p>jím: "Plemeno zmijí, kdo vám ukázal, že můžete utéci před nadcházejícím hněvem?"</p>		<p>kdo vám ukázal, že můžete utéci před nastávajícím hněvem?"</p>	<p><i>a horské hřbety v pláně.</i></p>
<p>8 Neste tedy ovoce, které ukazuje, že činíte pokání.</p>		<p>8 Neste tedy ovoce, které ukazuje, že činíte pokání,</p>	
<p>9 Nemyslete si, že můžete říkat: 'Náš otec je Abraham!' Pravím vám, že Bůh může Abrahamovi stvořit děti z tohoto kamení.</p>		<p>a nezačínějte si říkat: 'Náš otec jest Abraham!' Pravím vám, že Bůh může Abrahamovi stvořit děti z tohoto kamení.</p>	
<p>10 Sekera je už na kořeni stromů; a každý strom, který nenese dobré ovoce, bude vyťat a hozen do ohně.</p>		<p>9 Sekera už je na kořeni stromů; a každý strom, který nenese dobré ovoce, bude vyťat a hozen do ohně."</p>	
<p>11 Já vás křtím vodou k pokání; ale ten, který přichází za mnou, je silnější než já - nejsem hoden ani toho, abych mu zouval obuv; on vás bude křtít Duchem svatým a ohněm.</p>	<p>7 A kázal: "Za mnou přichází někdo silnější, než jsem já; nejsem hoden, abych se sklonil a rozvázal řemínek jeho obuvi.</p>	<p>16 Na to Jan všem řekl: "Já vás křtím vodou. Přichází však někdo silnější než jsem já; nejsem ani hoden, abych rozvázal řemínek jeho obuvi; on vás bude křtít Duchem svatým a ohněm.</p>	<p>Jan 1: 26 Jan jim odpověděl: "Já křtím vodou. Uprostřed vás stojí, koho vy neznáte - 27 ten, který přichází za mnou; jemu nejsem hoden ani rozvázat řemínek u jeho obuvi."</p>
<p>12 Lopata je v jeho ruce; a pročistí svůj mlat, svou pšenici shromáždí do sýpky, ale plevy spálí neuhasitelným ohněm."</p>	<p>8 Já jsem vás křtil vodou, on vás bude křtít Duchem svatým.</p>	<p>17 Lopata je v jeho ruce, aby pročistil svůj mlat a pšenici shromáždil do své sýpky; ale plevy spálí ohněm neuhasitelným."</p>	

4.2 Analýza z hlediska forem a tradic

V první části (v1 – 6) je Matouš v zásadě závislý na Markovi, velmi obdobně s touto látkou pracuje i Lukáš. Proroctví z Izajáše Matouš uvádí citací dalšího starozákonního proroka Malachiáše. (Mal 3:1). Patrným rozdílem je odůvodnění výzvy k pokání blížícím se nebeským královstvím, které nenajdeme ani u Marka ani u Lukáše. Dalším výrazným rozdílem je Matoušovo předsazení Janova vzezření před zprávu o přicházejících zástupech což mu umožňuje logicky snazší přechod do další části (kterou Mk neobsahuje)

Další část (v7 - 10) se téměř doslova shoduje s Lk. Z toho vyplývá, že by zdrojem mohl být pramen Q. Těžko soudit, zda pasáž z Lukáše (Lk 3:10 – 15), kdy kdy Jan diskutuje se zástupem, pochází také z Q a přitom jí Matouš vynechává)

Poslední část vybraného textu (v 11 – 12) z velké části vychází z pramenu Q. Výjimkou je úsek, kdy Jan mluví o přicházejícím, který je silnější, která je pravděpodobně přejatá od Marka.

Odkaz na Janův křest i následující přirovnání je ukázkou textu, kde se Marek i pramen Q z velké části překrývá.¹⁸

4.3 Shrnutí

Ať jsme zastánci pramenné hypotézy, nebo se držíme tradičního pojetí o čtyřech svědectví. V obou případech patrné že informace o přicházejícím Kristu je uvedena ve všech čtyřech evangeliích. To samo o sobě může být argumentem o důležitosti této informace. To je důvod, který mne vede k tomu, dokázat tuto informaci srozumitelně předat čtenářům Písma.

¹⁸ HAGNER, Donald Alfred. *Word biblical commentary. Waco, Texas: Word Books, 1993, lxxvii, 407 s. ISBN 0-8499-0232-0.*

5 Postupný výklad

5.1 První část

Verš 3:1

V těch dnech pak přišel Jan Křtitel (který) kázal na Judské poušti

Časový údaj působí na první pohled trochu zmateně, od poslední kapitoly uběhlo už téměř 30 let. Je třeba se na situaci dívat z jiné perspektivy. Jan Křtitel působí ve stejné době jako Ježíš Kristus.

Jan Křtitel káže na Judské poušti, tedy odděleně od civilizace. Přesto na místě, kam za ním přicházeli zástupy těch, kteří byli jeho myšlenkami zaujati.

Za zmínku stojí i geografické umístění celé perikopy. Poušť jako místo klíčových událostí Izraele, především pak Mojžíšova doba putování za svobodu.¹⁹

Verš 3:2

A říkal: „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo nebeské království“

Činit pokání, neznamená jen litovat svých hříchů tedy jakási sebekritika, a už vůbec ne zdůrazňování pocitu viny. Jedná se o změnu smýšlení, tedy šance na nový začátek. Smyslem tohoto začátku je však začít s čistým štítem, proto je na místě křest.

Nebeské království je výraz „matoušovský“. Matouš se záměrně vyhýbá termínu „Boží“, nejspíš z úcty k Božímu jménu vyplývající z Desatera. Přesto výraz nebeský je synonymem toho Božího. Království zde neznamená území, ale vládu. Tedy Boží převzetí moci.²⁰

¹⁹ DAVIES, W a Dale C ALLISON. *A critical and exegetical commentary on the Gospel according to Saint Matthew*. New York: T&T Clark International, 2004, 3 v. ISBN 056708518x3.

²⁰ MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*. 1. vyd. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011, 512 s. Český ekumenický komentář k Novému zákonu. ISBN 978-80-87287-44-6.

Boží království tedy ještě nenastalo, ale už zde může působit. To je dobrý důvod k novému začátku se zameteným prahem.

Verš 3:3

To je ten, o kterém bylo skrze proroka Izajáše řečeno: „Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Pánovi, narovnejte mu cesty“

Význam proroctví byl vyložen již v předešlých kapitolách. Jan toto proroctví cituje z důvodu potvrzení své autority proroka. Izajášova zpráva je paralelou Janovy zvěsti.

Za zmínku jistě stojí, že je zde citováno ze Septuaginty, kde je připojen, obdobně jako v targumech nebo později Vulgátě „hlas volajícího“ a „na poušti“. Původní hebrejský text nedává v tomto smyslu jednoznačnou odpověď, nicméně novozákonní verze jak v Markovi tak v ostatních synoptických evangeliích, jasně spojuje hlas volajícího s geografickým umístěním autora (nikoli zvěsti).²¹

Verš 3:4

Jan měl oděv z velbloudí srsti a pás z kůže kolem boků a jeho potravou byly kobylky a lesní med.

Popis Janova zjevu i jeho stravovacích návyků naznačuje i soudobému čtenáři, že se jednalo o něco extravagantního i na tehdejší dobu. Stejně jako citováním proroka Izaiáše Jan potvrzuje svojí autoritu, i jeho oděv naznačuje, že on je tím, kdo pokračuje v linii proroků. Jeho image je nápadně podobná té Eliášově.

²¹ DAVIES, W a Dale C ALLISON. *A critical and exegetical commentary on the Gospel according to Saint Matthew*. New York: T&T Clark International, 2004, 3 v. ISBN 056708518x3.

K Matoušově vypravěčské strategii však patří, že zde zůstane pouze u narážek. Naplno vysloví paralelu mezi Janem Křtitelem a Eliášem až sám Ježíš v 11 kapitole.²²

Mimochodem jedení kobylek nebo obdobného pouštního hmyzu, ať už v syrové podobě, nebo pečené či vařené je typické pro pouštní beduíny v oblasti Arábie, Afriky nebo Sýrie do dnešní doby.²³

Verš 3:5

Tehdy k němu přicházel Jeruzalém a celá Judea a celé okolí Jordánu

Pochod za Janem na poušť může být chápán jako putování za svobodu, stejně jako v Mojžíšově příběhu.

Zmíněné geografické oblasti naznačují rozsah Janova působení. O Janově vlivu svědčí i nebiblické zmínky např. u dobového historika Josefa Flavie.²⁴

Verš 3:6

Dávali se křtít v řece Jordánu, (a zároveň) vyznávali hříchy

Mojžíšskou paralelou by mohl být i křest jako pochod přes Jordán.

Slovo vyznávali, je v řečtině zaznamenáno participiem. Tedy není zjevné, zde to činili před křtem, po křtu nebo během křtu. Otázkou tedy zůstává, zda hříchy vyznávali svými ústy anebo symbolicky, očistou v Jordánu.

Zajímavým faktem je i skutečnost, že zatímco Marek i Lukáš spojují Janův křest s odpuštěním hříchů, Matouš tuto informaci nepřináší. Důvodem by mohlo

²² MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*. 1. vyd. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011, 512 s. Český ekumenický komentář k Novému zákonu. ISBN 978-80-87287-44-6.

²³ DAVIES, W a Dale C ALLISON. *A critical and exegetical commentary on the Gospel according to Saint Matthew*. New York: T&T Clark International, 2004, 3 v. ISBN 056708518x3.

²⁴ DAVIES, W a Dale C ALLISON. *A critical and exegetical commentary on the Gospel according to Saint Matthew*. New York: T&T Clark International, 2004, 3 v. ISBN 056708518x3.

být porozumění, že odpuštění hříchů může přinést jedině Kristus, zatímco Jan Křtitel je pouze zbožný muž.²⁵

Obdobně této situaci rozumí i Josefus Flavius. Křest v jeho porozumění má být chápán jako potvrzení o rozhodnutí k lepšímu a zbožnějšímu způsobu života.²⁶

Shrnutí první části perikopy

Podání situace v Matoušově evangeliu vykazuje nápadné shody mezi líčením vystoupení Janova i Ježíšova. Oba přicházejí se zvěstí o blízkosti času, kdy se Bůh ujme vlády, oba vybízají k obratu, oba se, jak uvidíme v druhé části perikopy, střetávají s farizeji a saduceji.

Mimo tuto podobnost Jan zcela navazuje na starozákonní proroky v oblastech geografických i co se týká jeho charismatu. Svým působením přitahuje široké masy a vede je k zásadním životním rozhodnutím.

I když pokání, o kterém mluví je stvrzeno jednorázovým aktem, jeho důsledky vyžadují každodenní rozhodování a osobní snaze v těchto rozhodnutích setrvat.

²⁵ DAVIES, W a Dale C ALLISON. *A critical and exegetical commentary on the Gospel according to Saint Matthew*. New York: T&T Clark International, 2004, 3 v. ISBN 056708518x3.

²⁶ HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1995, 259 s. ISBN 80-701-7924-4.

5.2 Druhá část

Verš 3:7

Když uviděl, jak mnozí farizeové a saduceové přicházejí k jeho křtu, řekl jim: „Zplozenci zmijí, kdo vám ukázal jak utéct před hněvem, který přijde?“

To, že za Janem Křtitelem přichází i duchovní vůdci značí, jakou vážnost Jan měl. O to více zaráží, jakým způsobem na ně Jan reaguje. Jeho kritika, se nezdá být konstruktivní, spíš se jedná o jasný soud.

Spojení skupin Saduceů a Farizeů, ač v Písmu najdeme několik výskytů, v dobové situaci je něčím neobvyklým. Obě skupiny jsou, jak již bylo popsáno, dost rozdílné a je zarážející že Jan tyto dvě skupiny kritizuje stejnými výtkami. Tedy nemíří proti žádné konkrétní stránce jejich učení, zdá se, že jeho kritika je mířena především proti „duchovním vůdcům lidu“²⁷

Verš 3:8

předved'te ovoce, které svědčí o (vašem) pokání

Obraz ovoce byl již popsán dříve. Jan zde jasně naráží na význam slova pokání. Není to gesto, je to změna, která musí nést následky. V církevní praxi může zformalizovat v pár naučených slov nebo ve formální úkon²⁸. A u těch, kteří jsou jmenovanými zástupci Božího království na zemi, tato změna musí být jasně patrná.

²⁷ DAVIES, W a Dale C ALLISON. *A critical and exegetical commentary on the Gospel according to Saint Matthew*. New York: T&T Clark International, 2004, 3 v. ISBN 056708518x3.

²⁸ HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1995, 259 s. ISBN 80-701-7924-4

Verš 3:9

a nemyslete si, že o sobě (můžete) říct (náš) otec je Abraham, neboť vám říkám, že Bůh může z těchto kamenů vzbudit děti Abrahamovi.

Zaslíbení daná Abrahamovi nelze na sebe vztahovat jen na základě nějakého rodopisu. O skutečném významu bude mluvit později apoštol Pavel v listu Římanům. Již teď je však patrné, že nelze spoléhat na něco, co by souviselo s pokrevní linií. (Koneckonců takovým potomkem je i Izmael) Pravým dědicem Abrahama je ten, kdo stejně jako Abraham uvěří a vyjde ze svého Babylona do neznáma, do pouště.²⁹

Poukaz na kamení vysvětlují překladateli různě. Někteří za slovem „z těchto kamenů“ vidí přímo gesto Janovy ruky, ukazující na to, co je v pusté krajině před očima, jiní vidí analogii stvoření Adama z hlíny, zde lidu Abrahamova z kamení, další poukazují na možnou slovní hříčku (eben : ben)³⁰

Verš 3:10

Už je sekera ke kořenům stromů přiložena a každý strom, který nenese dobré ovoce je (již nyní) poražen, a hozen do ohně.

Adverbium „už“ (řecky: ἤδη) jasně upozorňuje na přítomný čas tohoto verše a neodkladnost nastávající situace.³¹

Obraz naznačuje krizi, která jde do větší hloubky než dříve. Pravidelný čtenář Bible si zde může uvědomit, že nejde jen o uříznutý strom, kdy se dá na

²⁹ MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*. 1. vyd. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011, 512 s. Český ekumenický komentář k Novému zákonu. ISBN 978-80-87287-44-6.

³⁰ HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1995, 259 s. ISBN 80-701-7924-4

³¹ HAGNER, Donald Alfred. *Word biblical commentary. Waco, Texas: Word Books, 1993, lxxvii, 407 s. ISBN 0-8499-0232-0.*

pařez naroubovat jiný výhonek, jak je tomu na dalších místech. Tady se mýtí samotný pařez i s jeho kořeny.³²

Je zde první ze tří podobností o ohni. Oheň, běžně užívaný v zemědělství pro „likvidaci odpadu“, symbolizuje konečný soud.

Verš 3:11

Já však vás křtím ve vodě pokání, ten, který za mnou přichází, je silnější, nejsem hoden ani nést sandály. On vás ponoří do Ducha svatého, a ohně.

Dostáváme se na hloubku. Jan již nezdůrazňuje svojí autoritu. Ukazuje na někoho dalšího, ne na svého nástupce, ale na toho důležitějšího než je on sám.

Matouš pojímá zmínku o sandálech odlišně oproti Markovi, Lukášovi nebo Janovi. Ti mluví o rozvázání řemínku obuvi, tedy vyzutí. Matouš mluví o nošení obuvi za Pánem, tedy o pohotovosti ho about. Význam se tím však nemění, obojí je službou otroků. Není ani vyloučeno, že jde o dvojí porozumění Křtítelovu aramejskému výrazu při překladu do řečtiny.³³

Charakteristiku toho přicházejícího Jan znázorňuje přirovnáním. Jan provádí očistný křest ponorem do Jordánu. Ten, který přijde, bude také ponořovat.

Jedny ponoří do svého Ducha, ti budou Duchem zmocnění a unášeni. Je to obraz toho, jak jsou věřící Duchem svatým vystrojeni pro jejich povolání ke službě.

Ti druzí budou ponořeni do ohně. Toho ohně, který byl již jednou zmíněn a jednou ještě zmíněn bude. Je to oheň zničující, oheň trestu. To je obraz konečného odsouzení. Není patrné, zda toto odsouzení nastane již za pozemského života, jak je to s obrazem ponoření do Ducha, nebo až

³² MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*. 1. vyd. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011, 512 s. Český ekumenický komentář k Novému zákonu. ISBN 978-80-87287-44-6.

³³ HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1995, 259 s. ISBN 80-701-7924-4

v eschatologickém závěru. V konečném důsledku však to podle mne nehraje zásadní roli.

Verš 3:12

Lopata je v jeho rukou a vyčistí (svůj) mlat a shromáždí svojí pšenici do sýpky, ale plevel spálí ohněm neuhasitelným

Poslední verš této perikopy v sobě nese další obraz. Znovu je tématem třídění. Přiblížilo se Boží království a Přicházející v něm udělá pořádek.

Je třeba si však uvědomit, že na rozdíl od našich dnešních představ o posledním soudu jako o konci světa, zde je myšlen začátek nové, spravedlivější éry, a ono třídění působí jako filtr toho, co do nového věku patří a co už ne.³⁴

Poslední ze tří metafor, týkajících se ohně, nese přívlastek neuhasitelný. Zde se již dostáváme za rámec zemědělských termínů a zkušeností. Neuhasitelnost jasně značí cosi mimo rámec pozemské reality. Jedná se o apokalyptickou vizi přicházejícího soudu.³⁵

Shrnutí druhé části

Druhá část perikopy začíná detailnějším vymezením, co si Jan Křtitel představuje pod pojmem pokání. Dochází k němu právě při střetu se zákoníky a farizeji. Na jejich příkladu Jan upozorňuje na nebezpečí pokrytectví a volá je k opravdovosti a otevřenosti.

Dalším tématem, které Jan otvírá je téma konečného soudu. Ve třech podobenstvích je poslední soud přirovnán k ohni. Nesmíme však opomenout ani

³⁴ MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*. 1. vyd. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011, 512 s. Český ekumenický komentář k Novému zákonu. ISBN 978-80-87287-44-6.

³⁵ HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1995, 259 s. ISBN 80-701-7924-4

druhou stranu těchto podobností. V každém z obrazů je patrný jistý protiklad k ohni. Zdravý strom bude jistě opatrován a šlechtěn. Ježíš bude vystrojovat svým Duchem a pročištěná pšenice bude shromážděná do sýpky, kde bude chráněná před vlivy počasí. V konečném důsledku bude sytit ty, kteří jsou hladoví.

Vrcholem nejen druhé části, ale i celé perikopy je Janovo líčení přicházejícího Krista. Tato jedinečná charakteristika je vymezena Janovým vztahem k Ježíši. Nejedná se o učitele a žáka, novou přicházející konkurenci ani o dva partnery. Je tu jasně vymezeno kdo je „podřízený“ a kdo „nadřízený“.

Samotné líčení Kristova charakteru je opět zahaleno do tajemství. Přesto že je i z dalších zdrojů patrné že Jan Ježíše znal od dětství, nemluví o jeho vzhledu nebo povaze, pro jeho popis používá podobnosti svěčící o jeho Božské přirozenosti, o jeho nadpřirozených schopnostech měnit lidské osudy.

5.3 Malá aplikace pro dnešní církve

Perikopa, kterou jsem se pokusil zpracovat je i dnes aktuální. Aktuální do dnešní doby, do dnešního prostředí, dnešním posluchačům ať už z řad církve, nebo sekulárních.

Jan Křtitel na sebe upozorňoval jako jakýsi exot, přesto naznačoval určitou kontinuitou na své předchůdce, Boží služebníky vedené k vyhlášení pravdy ať to stojí, co to stojí. Mám za to, že ve stejné kontinuitě stojíme i my teologové na různých pozicích i místech. I když pomínu, jak exoticky působíme v dnešní společnosti, (která by spíše rozuměla Janovým stravovacím návykům, než např. studiu biblických jazyků), našim úkolem je také přinášet poznanou pravdu lidem kolem nás.

Jan Křtitel však není jediný z protagonistů perikopy, jehož identitou bychom se měli srovnávat. I farizeové a saduceové jsou nám svojí charakteristikou v mnohém podobní. Právě proto bychom se měli mít na pozoru před povrchností

a falešností. Zkoumejme však i své náboženské představy nebo teologická porozumění tak, aby byla v souladu s biblickým učením a živou vírou. Nespoléhejme na tradice a nesme ovoce, které se od nás očekává.

Ježíš Kristus na tento svět fyzicky přišel před dvěma tisíci lety. Jeho dílo ale stále není završeno. Naším cílem je nechat se plně ponořit do jeho Ducha. Porozumět zcela tomuto tajemství a dokázat ho předávat dál. Vlastním příkladem být motivací pro další Ježíšovy následovníky ať už v církevních lavicích nebo kdekoliv jinde. V opačném případě nás totiž čeká jeho oheň, Boží trest, ať už tím rozumíme cokoliv.

Shrnutí

Z postupného výkladu jednotlivých veršů vyvstává otázka, zda je možno něčím jednorázovým (jako je křest vodou), zásadně změnit život (nést ovoce). Janův křest je určitým symbolem, rozhodně se však nejedná o něco iniciačního, nebo mystického. Obmytí vodou má být impulsem do života, který nese ovoce pokání. Přicházející je pak ten, který k tomuto životu vystrojuje svým Duchem. Pokrytectví, před kterým Jan varuje, je trestáno konečným soudem symbolizovaný ohněm.

6 Téma: Křest Duchem svatým

Pro dokreslení mého návrhu na alternativní překlad popsané perikopy připojuji určité teologické shrnutí problematiky Křtu Duchem svatým a krátce popíšu i situaci ohledně tzv. křtu ohněm.

6.1 Křest: Obecná charakteristika

Křest vodou je první ze dvou protestantských svátostí. Pro správné porozumění tohoto teologického problému je nutné vnímat biblickou teologii křtu a zároveň reflektovat historický pohled a vývoj porozumění této problematiky.

Křest je především v protestantském porozumění vyznání víry v Krista. Křtěnec je vírou spojen s Pánem, v jehož jméně je pokřtěn, aby tak v určitém smyslu vstoupil do smrti a vzkříšení Krista. Pro Nový zákon je tedy křest bodem, ve kterém je hříšník dokonale přijat do spojení s Kristem v celém běhu jeho spasitelného jednání.

Stejně jako Večeře Páně nám ukazuje zpět na velké evangelijní události minulosti a vpřed na náš podíl při budoucím naplnění království, do kterého jsme již vstoupili naším spojením vírou s Kristem.³⁶

6.2 Historické porozumění křtu

Nejstarší mimobiblické zmínky nacházíme v Didaché. Křest je zde popisován jako znovuzrození vodou a dále jako „osvícení“, (tento termín je často používán až do čtvrtého století.) U dalších apoštolských Otců nalézáme představu, že křest zprostředkuje odpuštění hříchů. Přesto Otcové považovali

³⁶ FERGUSON, Sinclair B, David F WRIGHT a J PACKER. *New Dictionary of Theology*. Leicester: Inter-Varsity, 1988, 738 s. ISBN 0851106366.

křest za účinný pouze u dospělých a pouze v souvislosti se správným vnitřním postojem. Výjimkou snad mohl být Tertullián, který učí, že již samo absolvování ritu zprostředkovává odstranění hříchů.

Již v době Tertulliana a Origena byl proto běžně praktikován křest dětí. Origenes viděl ve křtu spojení Starého zákona, přes určitý vrchol Ježíšova křtu Janem Křtitelem, až po eschatologický vstup do nového věku. Dotvrzením této praxe pak byl Augustinův postoj.

Augustin, byl pevně přesvědčen, že křest je nepostradatelný pro spasení. Právě v jeho době probíhá jeden z nejzásadnějších sporů týkající se i otázek souvislosti křtu a spasení. V případě dospělých považoval víru a pokání za jedinou podmínku křtu. U nemluvňat se však neproblematicky kloní k názoru, že křest působí *ex opere operato*. Učil, že děti zesnulé bez křtu jsou zatraceny a že na pokřtěné přechází víra církve reprezentovaná jejich kmotry. Navíc tvrdil, že křest udílí dítěti *character indelibilis*, díky němuž náleží přímo Kristu a jeho církvi. Postupem času se tedy pojetí křtu postupně mění. Fungování svátostí se začíná chápat více méně magicky.

Scholastičtí teologové popisují křest jako svátost víry, znamení, které dává porozumět celému dílu vykoupení, reprezentující posvěcení křtěného skrze utrpení Kristovo, Kristovu milost a její eschatologické naplnění. Křest se také stává uvedením do církve. Tak se křtu dostalo zcela mimořádného významu, a tak je zcela přirozené, že byl kladen důraz na jeho co nejrychlejší provedení, případně nezbytí i laiky a dokonce i nekřesťany.

Německá reformace převzala převážnou část katolického učení o křtu a zachovávala dokonce obřady s ním spojené. Martin Luther popisuje proces křtu jako vodu života, která regeneruje božskou mocí Božího slova. Zdůraznil však, že efekt křtu závisí na víře křtěného.

Proti tomuto pojetí se postavila v 16. století v Německu, Švýcarsku a Holandsku sekta ostře odmítající křest dětí. Její odpůrci ji označovali za

anabaptisty kvůli jejímu důrazu na překřtívání svých členů, kteří byli pokřtěni již jako děti. Za pravý křest označovali pouze ten, jemuž předcházelo dobrovolné vyznání víry v Ježíše Krista. Členství dětí v církvi bylo podle nich nemyslitelné.

Reformovaní vyšli z představy, že křest je určen věřícím a pro víru nemá žádný zvláštní význam. Někteří teologové dokonce považovali křest za pouhé znamení vnější smlouvy a nic víc. Křest pak přestává být známkou boží milosti a je pouhým vyznavačským aktem věřícího.³⁷

6.3 Křest v Novém zákoně

6.3.1 Význam řeckého slova βαπτίζειν v Novém Zákoně

Řecký text Nového zákona užívá nejčastěji tvary slovesa βαπτίζειν s významem křtít. Pro porozumění významu tohoto slovesa je zajímavé nahlédnout k jeho výskytu v textech, které se křtem nesouvisí.

Toto sloveso vychází ze slova βαπτω, proto je nutné nejprve najít v Novém zákoně toto sloveso a podle něj se pokusit najít vhodný význam tohoto slova. Vyhledáním podle základu slova ve formě βάψ je možné najít tři výskyty ve dvou verších:

Lk 16:24 I zvolal: 'Otče Abrahame, smiluj se nade mnou a pošli Lazara, aby namočil špičku svého prstu vodou a ochladil můj jazyk, neboť trpím bolestí v tomto plameni.

J 13:26 Ježíš odpověděl: "Je to ten, kterému namočím a podám sousto." Namočil sousto a podal je Judovi Šimona Iškariotského.

³⁷ OLSON, Roger E. *The Westminster handbook to evangelical theology*. 1st ed. Louisville: Westminster John Knox Press, c2004, xi, 328 s. ISBN 0664224644

V jiném skloňování je v Novém zákoně je možné najít ještě jeden výskyt tohoto slova knize Zjevení

Zj 19:13 Je oblečen do pláště zbroceného krvi a jeho jméno je Slovo Boží.

Všechny tyto případy znamenají namočení předmětu do tekutiny. Jinými slovy dočasné ponoření do něčeho tekutého. Ve všech těchto případech znamená slovo dočasné velice krátký časový interval, který však změní povrch daného předmětu natolik, že je možné tuto změnu pozorovat, nebo dokonce i pocítit.

Sloveso křtít „baptizein“ se vyskytuje v Novém zákoně 81x ve 28 tvarech, v 68 verších. Kromě dvou případů a přívlasků Jana Křtitele se všechna místa týkají přímo křtu, nebo s ním jsou spjatá.

Jsou jediné dvě výjimky, kde byla základem hledaného slovesa slovní část βαπτ, ale nejednalo se o přímou spojitost se křtem. Přesto zde jde o význam

Mk 7:4 Když přijdou z tržiště, jestliže se neomyjí, nejudí. A je ještě mnoho jiného, co převzali a drží: omývání pohárů, džbánů, měděných nádob a lehátek

Žd 9:10 týkají se pouze pokrmů, nápojů a různých omývání, což jsou jen tělesná ustanovení, uložená do času nápravy

Tato místa však mají opět podobný význam, jako měla slova, která byla odvozena ze slovesa „baptó“, ze kterého sloveso křtít vzniklo. Zde je však již mírná významová změna, která se projevuje již v zúženém významu změny

povrchu. V těchto třech případech se již týká očištění, respektive omytí ponořovaného předmětu.

Můžeme tedy s klidným svědomím říci, že slovo křtít znamená ponořit a vytáhnout. A v případě slov odvozených od slova „baptizein“ je ještě význam zúžený na obmytí či omytí. K tomu bychom mohli ještě dodat, že časový interval mezi ponořením a vytažením je krátký. Stačí však na viditelnou změnu.

6.4 Křest Duchem svatým – různé pohledy

Termín „Křest Duchem svatým“ navozuje představu určitého teologického porozumění, nebo určitého učení. To i přes skutečnost, že spojení křest duchem se vyskytuje pouze v této perikopě, nebo její synoptické variace, popřípadě v odkazech na tuto perikopu. (např. Sk) To je i jeden z důvodů, proč se nepřikláním k překladu jedenáctého verše tímto způsobem. Pro představu jak toto učení rozebírají některé křesťanské směry, připojuji stručnou charakteristiku.

6.4.1 Biřmování

Již od dob rané církve vzkládání rukou na nově pokřtěného značilo potvrzení (lat: confirmo) předání daru ducha svatého. Biřmování je podle nauky některých církví (mezi které patří i církev Římskokatolická) svátost ustanovená Ježíšem Kristem, jejíž prostřednictvím křesťan od Boha dostává pečeť daru Ducha Svatého. Spolu se křtem a svátostí svěcení biřmování podle katolické nauky vtiskuje do nitra člověka nezrušitelné znamení (charaktér), proto se tyto

svátosti mohou přijmout jen jedenkrát za život. Biblické opodstatnění této tradice vychází právě z textů odkazujících na křest Duchem svatým.³⁸

Ve východních církvích se biřmování, které se zde nazývá myropomazáním (z řeckého *μύρον* pomazání) uděluje zároveň se křtem, a to i u malých dětí. Obvyklým udělovatelem této svátosti je ve východních církvích kněz a používá tzv. myro (olej posvěcený biskupem). Myropomazání je zde přijímáno jako dar Ducha Svatého.

6.4.2 Křest Duchem svatým – Evangelikální pohledy

Samotné evangelikální hnutí má kořeny v osmnáctém století v probuzení vedené Johnem Wesleyem. Toto hnutí bylo v protikladu k formalismu a duchovní ochablosti instituční církve a zdůrazňovalo živou křesťanskou zkušenost. Mezi věroučná tvrzení, která hnutí přijalo jako svojí platformu, patří i inspirovanost a neomylnost Bible, obrácení a posvěcení Duchem svatým.³⁹

Křest Duchem svatým je zde chápána jako osobní zkušenost naplnění Duchem, často doprovázený mluvením v jazycích. Jedná se také o určitý vstup do nových duchovních oblastí a zkušeností, nebo jako bránu pro působení dalších duchovních darů, popsanych v Pavlových epištolách.⁴⁰

Probíraný text z perikopy týkající se křtu v Duchu je brán jako předzvěst událostí popisovaných ve Skutcích, především druhé a osmé kapitole, potažmo jako naplnění některých Starozákonních proroctví.

Vzhledem k různým proudům v samotném evangelikálním hnutí však existuje i několik pohledů na tuto problematiku.

³⁸ *Katechismus katolické církve*. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Překlad Josef Koláček. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 793 s. ISBN 80-719-2473-3.

³⁹ *Blackwellova encyklopedie moderního křesťanského myšlení*. 1. vyd. Editor Alister E McGrath. Překlad Jan Dus. Praha: Návrat domů, 2001, xiii, 593 s. ISBN 80-725-5043-8.

⁴⁰ DRÁPAL, Dan. *Jak je to se křtem v Duchu?*. 1. vyd. Praha: KMS, 2006, 56 s. ISBN 80-864-4942-4.

Charles Finney, stejně jako D. L. Moody nebo R. A. Torrey a další jejich nástupci přináší myšlenku tkzv. Druhého požehnání, kdy tato zkušenost posouvá věřícího do vyšší úrovně duchovního života.

John Fletcher, často označovaný jako nástupce Johna Wesleye, a někteří pozdější Reformovaní teologové této problematice rozumí odlišně. Učí, že Křest Duchem je opakovatelná zkušenost. Jde o určité posílení a zvýšení umožňující život v posvěcení i službu v moci.⁴¹

Mnozí Letniční a charismatičtí křesťané kladou důraz především na emoční prožitek spojený se křtem.

6.5 Výskyt spojení „Křest Duchem“ na dalších místech NZ

Jedním z argumentů zastánců „Křtu v Duchu“ jsou další biblická místa, která obsahují spojení slova „křest“ a „Duch“. Tyto výskyty by se dali rozdělit do čtyřech skupin:

Paralelní texty v dalších evangeliích

Kázání Jana Křtitele je zaznamenáno ve všech synoptických evangeliích i v Janově evangeliu. Jedná se konkrétně o verše Mt 3:11, dále Mk 1:8, Lk 3:16 a obdobná verze v J 1:33

Místa odkazující na Janův citát

Zde patří některé texty především z knihy Skutků, konkrétně Sk 1:5 a Sk 11:16. Obě místa zjevně odkazují na Janovo kázání a obě by šly stejně dobře vyložit termínem ponoření.

⁴¹ OLSON, Roger E. *The Westminster handbook to evangelical theology*. 1st ed. Louisville: Westminster John Knox Press, c2004, xi, 328 s. ISBN 0664224644.

Výskyt bez souvislosti s Janem Křtitelem

*1. Kor 12:13 Neboť v jednom Duchu jsme my všichni
byli pokřtěni v jedno tělo, ať Židé nebo Řekové, ať otroci
nebo svobodní, a všichni jsme z jednoho Ducha dostali napít.*

Tento jediný výrok apoštola Pavla nemá žádnou návaznost na slova Jana Křtitele. Nelze ho ani nějak logicky propojit s učením o Křtu v Duchu. Týká se především jednoty Křesťanů v církvi. I zde by bylo možné použít alternativního překladu. Navíc souvislost ponořit – napít by mohla mít větší smysl.

Texty, které jsou dávány do souvislosti se křtem

Existuje několik dalších míst, která jsou se křtem v Duchu dávána do souvislosti. Týkají se letničního příběhu Sk 1 a dalších případů zmíněných ve Skutcích. Na žádném z těchto míst se však nevyskytuje slovo křest. Naopak jsou zde použité termíny obdobného typu jak je sloveso ponořit. Konkrétně se jedná o termíny „naplnit“ (Sk 2:4, Sk 4:31, Sk 9:17), „sestoupit“ (Sk 8:15-17), „padnout a vylít“ (Sk 10:44-46), přijít (Sk 19:6).

Shrnutí

Nový zákon obsahuje množství míst odkazující na působení Ducha svatého. Tato práce v žádném případě nechce tuto skutečnost zpochybňovat. Nicméně spojení slova Křest a Duch svatý ve smyslu jak mu rozumí někteří evangelikálové nemá dle mého názoru biblické opodstatnění.

6.6 Křest ohněm

Pro spojení Křest ohněm neexistuje mnoho ucelených učení, které by bylo možno nějak uchopit a zkoumat. Přesto v obecném povědomí je toto spojení používáno, především ve smyslu první velké zkoušky. Toto porozumění nemá žádné biblické opodstatnění a ani nikdo vykladačů Písma ani z autorů biblických komentářů nesdílí tuto představu.

Jedinou teorií vzniku spojení křest ohněm = velká zkouška je lidové porozumění vycházející z povědomí že křest má iniciační funkci a oheň znamená zkoušku.

Za zmínku stojí i skutečnost, že téma ohně jako určitého soudu, které se v příběhu Jana Křtitele několikrát objeví, není v evangeliích dále rozvíjeno. Určitým vysvětlením by mohla být hypotéza, že Jan nesprávně rozpoznal povahu přicházejícího, jehož cílem bylo přenést soud na sebe samého. Určité Janovy rozpaky můžeme zaznamenat hned v zápětí, při rozhovoru Jana s Ježíšem a sporu kdo má být kým pokřtěn, nebo při Janově pochybnosti ve vězení.

6.7 Shrnutí kapitoly

V průběhu dějin a v souvislostech historického porozumění křtu vychází najevo, že křest získává silně iniciační funkci. Ta mnohdy zcela přebírá hlavní význam tohoto aktu a jen díky Reformaci se křtu vrací jeho pravý význam.

Snad právě proto vznikají některá porozumění spojení Křest v Duchu a s ním celá učení vyzdvihující vstup do nové duchovní oblasti. Při hlubším studiu Písma však nelze nalézt biblické opodstatnění takového chápání křtu.

7 Závěr

Janovo líčení přicházejícího Krista je nesporně klíčovým tématem celé kapitoly. To prokázala nejen diachronní analýza, ale i strukturální rozpis.

Rozbor literární nadto ukazuje na význam metafor, které potvrzují správnost překladové varianty, kde ponoření je jednou z metafor, nikoliv náboženský terminus technicus.

Historický pohled na porozumění termínu křest upozornil, na iniciační funkci, která se v průběhu dějin začala na tento termín vázat. Přesto, jak je patrné ze studie výskytů řeckého slova s významem křest - křtít, lze velmi dobře použít v těchto případech původního významu tohoto slova - ponoření.

Při studiu jednotlivých aspektů se zdá být patrné, že rozdíl mezi Janovým křtem vodou (nebo chceme-li obmytím vodou) a Ježíšovým křtem Duchem a ohněm (nebo ponořením do Ducha a ohně), není rozdílem jen Janovův symbolický akt oproti Ježíšovým skutečným reáliím. Rozdíl je především v proniknutí do skutečné plnosti a opravdovosti. Nehraje roli, zda nebo kdy se křest odehrál. Jde o to, zda se děje právě teď a přitom neustále.

8 Seznam použité literatury

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 11. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2005c1985, 1007, 283 s., [8] s. obr. příl. ISBN 80-858-1037-9.

Blackwellova encyklopedie moderního křesťanského myšlení. 1. vyd. Editor Alister E McGrath. Překlad Jan Dus. Praha: Návrat domů, 2001, xiii, 593 s. ISBN 80-725-5043-8.

BRUNER, Frederick Dale. A theology of the Holy Spirit: the pentecostal experience and the New Testament witness. 6. vyd. Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans, 1977, 390 s. ISBN 0802815472.

DAVIES, W a Dale C ALLISON. A critical and exegetical commentary on the Gospel according to Saint Matthew. New York: T&T Clark International, 2004, 3 v. ISBN 056708518x3.

DRÁPAL, Dan. Jak je to se křtem v Duchu?. 1. vyd. Praha: KMS, 2006, 56 s. ISBN 80-864-4942-4

HAGNER, Donald Alfred. Word biblical commentary. Waco, Texas: Word Books, 1993, lxxvii, 407 s. ISBN 0-8499-0232-0

HÁJEK, Miloslav. Evangelium podle Matouše. 1. vyd. Praha: Kalich, 1995, 259 s. ISBN 80-701-7924-4

Katechismus katolické církve. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Překlad Josef Koláček. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 793 s. ISBN 80-719-2473-3.

MRÁZEK, Jiří. Evangelium podle Matouše. 1. vyd. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011, 512 s. Český ekumenický komentář k Novému zákonu. ISBN 978-80-87287-44-6

NEWMAN, Ja'akov a Gavri'el SIVAN. Judaismus od A do Z: slovník pojmů a termínů. Vyd. 1. Překlad Markéta Zbavitelová, Dušan Zbavitel. Praha: Sefer, 1992, 285 s. Judaika, sv. 1. ISBN 80-900-8953-4.

NOVOTNÝ, Adolf. Biblický slovník. 3. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1992, 2 v. (1399 p.). ISBN 80-900-8811-2

Nový biblický slovník. Editor **J Douglas**. Překlad Alena Koželuhová. Praha: Návrat domů, 1996, xvii, 1243 s. ISBN 80-854-9565-1

OLSON, Roger E. *The Westminster handbook to evangelical theology*. 1st ed. Louisville: Westminster John Knox Press, c2004, xi, 328 s. ISBN 0664224644.

TASCHNER, Karel. *Dobové pozadí Nového zákona*. Praha: Oliva, 1997, 75 s. Studijní texty Evangelikálního teologického semináře v Praze. ISBN 80-859-4228-3

